

Askersunds
KOMMUN
Socialförvaltningen

Rapport

Inköp och matdistribution

i hemtjänsten

Askersunds kommun

Rapporten sammanställd av utvecklingsledare Marie Karlsson, socialförvaltningen.

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Grundläggande information	5
1.1 Bakgrund matdistribution	5
1.2 Bakgrund inköp.....	5
1.3 Syfte.....	5
1.4 Förväntade effekter.....	5
1.5 Mål.....	6
2 Krav på uppdraget	6
2.1 Förutsättningar för uppdraget.....	6
2.2 Kopplingar till andra projekt och verksamheter	6
3 Nuläge	7
3.1 Matdistribution	7
3.2 Inköp.....	7
3.3 Inköpsställen.....	7
4 Behov och förutsättningar.....	8
4.1 Brukare	8
4.2 Personalresurser.....	8
4.3 Näringsidkare.....	9
5 Annan berörd verksamhet.....	10
6 Ekonomi.....	10
7 Analys	11
7.1 Matdistribution	12
7.2 Inköp.....	12
7.3 Merkostnader	12
7.4 Upphandling	13
7.5 Övriga synpunkter	13
8 Alternativ 1	14
9 Alternativ 2	14
10 Så här går vi vidare	15

Uppdraget

Uppdraget är att utreda möjligheten att ersätta matdistributionen i hemtjänsten med inköp av färdiga rätter som levereras direkt från butik. Att även se över om hemtjänsttagarens övriga livsmedelsinköp kan ske genom hemleverans direkt från butik.

Beställare

Maria Ståhl, socialchef, är beställare till uppdraget.

Arbetsgrupp/referensgrupp

Marie Karlsson, utvecklingsledare, ansvarig för utredningens genomförande.

Representanter för verksamheterna är enhetschefer i hemtjänst, Birgit Carlsson och Anna Thörncrantz. Fackförbundet kommunal representeras av Jeanette Borg.

Sammanfattning

En effektivisering av hemtjänsten kan genomföras genom att brukarnas inköp digitaliseras och att hemleverans av beställda varor utförs av leverantören direkt till brukaren.

Tabellen visar tidsåtgång samt kostnaden för att tillgodose brukarnas behov av hjälp med inköp respektive matdistribution.

Aktivitet	Tidsåtgång	Motsvarar antal årsarbetare	Kostnad
Inköp <i>Varav tid att skriva inköpslistor och upplöckning av varor</i>	75 h/vecka	2,00	1 027 248
	42 h/vecka	1,14	585 531
Matdistribution	75 h/vecka	2,00	1 027 248
Total besparing	108 h/vecka	2,86	1 612 779

Beräknad möjlig besparing vid övergång till digitala beställningar med hemleverans utförd av butik, samt att inköp av färdigmat, frysta portionsrätter och likande, ersätter matdistributionen.

Aktivitet	Alternativ 1		Alternativ 2	
	Besparing årsarbetare	Besparing kronor	Besparing årsarbetare	Besparing kronor
Inköp	1,00	585 531	0	0
Matdistribution	2,00	1 027 248	2,00	1 027 248
Totalt	3,00	1 612 779	2,00	1 027 248

Tabellen visar kostnader för att genomföra digital beställning med eller utan hemleverans av beställda varor.

Aktivitet	Inköp via Coop med hemleverans	Inköp via Coop utan hemleverans	Inköp via ICA med eller utan hemleverans
Varuplockning och transport/leverans	49 + 49 = 98 kr	49 kr	69 kr
Kostnad för att tillgodose beslut om inköp och matdistribution, totalt 125 personer	637 000 kr/år	318 500 kr/år	448 500 kr/år
Varav kostnad för att tillgodose verkställda beslut om inköp, totalt 72 personer	366 912 kr/år	183 456 kr/år	258 366 kr/år
<i>Fördelning enligt snabbundersökning, andel personer</i>	<i>20 procent</i>	<i>20 procent</i>	<i>80 procent</i>
Kostnad enligt procentuell fördelning, 125 personer	127 400 kr	63 700 kr	358 800 kr

Alternativ 1: Beräknad besparing

1 612 779 kr

<u>Kostnader i samband med inköp</u>	486 200 kr
<u>Summa:</u>	1 126 579 kr

Alternativ 2: Beräknad besparing	1 027 248 kr
<u>Kostnader i samband med inköp</u>	422 500 kr
Summa:	594 748 kr
<u>Inköp fordon med kyl/frys</u>	350 000 kr
<u>Summa:</u>	244 748 kr

Till båda alternativen tillkommer kostnader för inköp av surfplattor. Dessa kan betalas via tilldelade medel för digital utveckling inom äldreomsorgen. Ungefärlig kostnad för sju surfplattor beräknas till 28 000 kr.

Båda alternativen innebär att matdistributionen ersätts med inköp av färdiga portionsrätter från butik, utom för personer med behov av specialkost.

Driftkostnad för mobilt bredband (SIM-kort 10 GB), 74 kr per abonnemang/månad fördelas på respektive hemtjänstområde. Total kostnad för mobila bredbandsabonnemang/år är 6 216 kr.

Utifrån ett arbetsmiljöperspektiv bedöms alternativ 1 vara en stor fördel då det innebär att omvårdnadspersonalen inte behöver gå och bära tunga matkassar. Det föreslagna arbetssättet innebär även en mindre stressig arbetssituation.

Alternativ 2 innebär en viss ekonomisk besparing men arbetsmiljövinsten uteblir.

1 Grundläggande information

För hemtjänstens personal går relativt mycket tid åt för leverans av matlådor samt inköp av livsmedel till brukare. Utvecklingen i samhället har inneburit att många livsmedelsaffärer tillhandahåller servicen hemkörning av varor mot en viss kostnad.

1.1 Bakgrund matdistribution

Idag lagar och tillhandahåller kostenheten mat till brukare i hemtjänsten som beviljats matdistribution. Maten distribueras ut till brukarna av personal från socialförvaltningen. Leverans av kall mat sker 3 ggr/vecka och leveranser sker inom hela kommunen. En kylbil används för att maten ska hållas kall under transport. Denna bil börjar bli gammal och behöver ersättas för att leveranser av kall mat ska kunna fortgå.

De färdigrätter som finns i livsmedelsbutikerna idag har bra kvalitet och näringsinnehåll.

1.2 Bakgrund inköp

Inom hemtjänsten är det cirka 100 personer som har beviljats hjälp med inköp. Det är en insats som påverkar personalens arbetsmiljö negativt genom att det dels tar mycket tid, vilket är ett stressmoment, och dels är det tungt att transportera tunga matkassar på cykel eller gående.

Flera livsmedelsbutiker erbjuder hemleverans av varor. Denna tjänst kan användas för att bättre disponera hemtjänstpersonalens tid och förbättra deras arbetsmiljö.

1.3 Syfte

Syftet med utredningen är att identifiera möjligheter och konsekvenser av att ersätta dagens matdistribution och livsmedelsinköp med inköp med hjälp av digitala beställningar och hemleverans direkt från butik för att avlasta hemtjänsten.

1.4 Förväntade effekter

De förväntade effekterna med att genomföra den föreslagna förändringen är att:

- Personal inom både kostenheten och hemtjänsten kan avlastas vilket innebär att personalresurser frigörs. Resurserna kan nyttjas till andra

uppgifter i respektive förvaltning alternativt kan antalet årsarbetare minskas.

- Behovet av att ersätta kylbilen upphör.
- Förvaltningens drivmedelskostnader minskar.
- Minskad bilanvändning innebär även positiv påverkan på miljön.

1.5 Mål

Målet med utredningen är att få ett underlag för att kunna fatta beslut om att upphöra med insatsen matdistribution (avser inte personer med behov av specialkost – ca 10 personer), att inköp i butik utförda av hemtjänstpersonal ska upphöra och ersättas av digitala beställningar och hemleverans från butik.

2 Krav på uppdraget

2.1 Förutsättningar för uppdraget

I uppdraget ska säkerställas:

- Att de brukare inom hemtjänsten som har behov av färdiglagad mat kommer att få det även utan insatsen matdistribution från socialförvaltningen.
- Brukare som har behov av hjälp med livsmedelsinköp ska få detta tillgodosett.

Kontakter behöver tas med de livsmedelsbutiker i Askersunds kommun som erbjuder hemkörning.

Tekniska lösningar för hur hemtjänstpersonalen ska kunna vara brukaren behjälplig vid beställning av varor på ett rättssäkert sätt måste säkerställas.

2.2 Kopplingar till andra projekt och verksamheter

Uppdraget har kopplingar till förvaltningens arbete med digitalisering inom äldreomsorgen.

Den föreslagna förändringen innebär konsekvenser för kostenheten.

3 Nuläge

3.1 Matdistribution

Distributionen av matlådor tar mycket tid i anspråk för hemtjänstpersonalen. Matlådorna hämtas i omgångar på Sjöängen och levereras därefter via cykel eller till fots i centrala Askersund, med bil till brukarna som bor utanför centralorten. När det är möjligt tas matlådorna med i samband med att annan form av beviljad insats ska utföras men många har ingen annan form av insats än matdistribution.

Tidsåtgång för att leverera alla 100 lådorna uppskattas till i genomsnitt 15 minuter per matlåda (lågt räknat), vilket innebär 75 timmar/vecka, vilket motsvarar 2,0 tjänst.

Ur ett personalperspektiv fungerade det bättre tidigare, före 2017, när AME distribuerade ut matlådorna.

3.2 Inköp

Även inköpen tar mycket tid i anspråk. Det är ett hundratal brukare som har insatsen hjälp med inköp. Den totala tidsåtgången för ett inköp beräknas till 45 minuter och antalet inköp är 100 per vecka motsvarar detta 75 timmar per vecka, vilket motsvarar 2,0 tjänst.

Tidsåtgång för att skriva inköpslistor och plocka upp inköpta varor beräknas till totalt cirka 42 timmar/vecka, 1,14 tjänst.

Enhetschef för hemtjänst har varit i kontakt med chefen för AME för att undersöka om det skulle vara möjligt för AME att vara behjälplig med inköp och hemkörning av livsmedel till brukarna. Svaret blev att AME till viss del kan vara behjälpliga med inköp och transport till brukarens dörr. Hemtjänstens bedömning är att detta inte skulle leda till någon större avlastning för hemtjänstpersonalen då de i vissa fall ändå får lov att åka till brukaren för att hjälpa till med upplöckning av varor och värming av mat.

3.3 Inköpställen

I Askersund finns ett antal livsmedelsbutiker såsom ICA Torghallen, ICA Nära samt Coop Torsten Karlssons väg och Coop Parkvägen. Åsbro har en lite större affär (Matnära) och i Rönneshytta finns ett mindre varuhus. Förhållningssättet inom socialförvaltningen är att inköp ska göras i närmaste butik.

4 Behov och förutsättningar

4.1 Brukare

120 personer har beviljats matdistribution, enligt verkställigheten är det 94 som får leverans. Av dessa är det mellan 5-10 som har behov av specialkost.

101 personer har bistånd beviljat för hjälp med inköp. Uppgifter om verkställighet visar att det är 72 som får hjälp med inköp.

Antal brukare som har både inköp och matdistribution är 43.

Tabellen visar antal verkställda beslut om inköp respektive matdistribution per område.

Hemtjänstgrupp	Hammar	Lerbäck	Torg	Strand	Närlunda	Totalt
Inköp	14	11	22	15	10	72
Matdistribution	17	34	22	9	12	94

En kartläggning av var brukarna gör sina inköp har genomförts med ett underlag på 66 personer. Resultatet visar följande fördelning:

ICA Torghallen:	68 procent
ICA Jouren:	12 procent
Coop Torsten Karlssons väg:	10 procent
Rönneshytta handel:	10 procent

4.2 Personalresurser

4.2.1 Matdistribution

Det är totalt cirka 100 personal som till viss del arbetar med matdistribution. Tidsåtgången för detta uppskattas till totalt cirka 75 timmar per vecka.

4.2.2 Inköp

Inköp till brukare med beviljad insats inköp innebär ofta att personalen får gå eller cykla med tunga kassar, ibland ganska långa sträckor. I centralortens hemtjänstgrupper finns inte någon bil, utom under några enstaka timmar en dag per vecka.

För att hjälpa brukaren med inköpslista bedöms tidsåtgången till cirka 15 minuter per brukare, 25 timmar vecka. Ungefär samma tidsåtgång, kanske något lägre, kommer att behövas även för att utföra de digitala beställningarna.

För hemtjänstpersonalen är den uppskattade tiden, för att hjälpa till med upplöckning av varor vid inköp, i genomsnitt 10 minuter per brukare, vilket motsvarar cirka 17 timmar per vecka. Samma tidsåtgång beräknas kvarstå för upplöckning även om butiken levererat varorna direkt till brukarna.

4.3 Näringsidkare

Intresseförfrågan har skickats till ICA Torghallen, Coop Torsten Karlssons väg samt Coop Parkgatan. Samtliga tillfrågade är intresserade av att vara med i diskussionerna kring detta.

4.3.1 ICA Torghallen informerar om att det idag finns en tjänst ”Handla online” som kan användas i detta syfte. Betalning kan ske via faktura eller med betalkort. Det finns också möjlighet att leverera varor både inom och utom tätorten. Här finns en öppenhet för att diskutera olika alternativ för att nå en lösning. Krav att kunden har ett ICA-kort och tillgång till digitalt media (smartphone, Ipad eller dator).

Det går även att handla som gäst, då behövs inget medlemskort och betalning sker via faktura.

En så kallad leveranskostnad tas ut för varje beställning och avser kostnad för både plock och leverans. Avgiften har förhandlats ner till 69 kr per beställning.

En nyhet som presenterats under våren är att möjligheten finns att handla med hjälp av 4-siffrig alternativt 6-siffrig kod som komplement till ICA-kort. Kunden får då del av alla erbjudanden. Ingen inköpsgräns.

Önskar att utkörning ska ske två dagar per vecka.

ICA påpekar att det i en eventuell överenskommelse/upphandling ska ingå krav på någon form av retursystem för påsar, så att brukarna inte ska behöva betala för nya påsar vid varje inköpstillfälle.

4.3.2 Coop Torsten Karlssons väg beställningar kan läggas via Coop Online och betalning ske genom Coops online-system, som omfattar Swish, MedMera-konto eller betalkort. För denna tjänst ställs krav på Med Mera-kort om brukaren önskar att betalning ska göras från särskilt ”livsmedelskonto”, i annat fall sker betalning via faktura. Priset på varorna är de samma som vid köp i butik men en plockavgift på 49 kr per order läggs på.

Ett andra alternativ är ”Kommunal Online”, som uppkommit för att lösa ombudshandel. Ett avtal utan förpliktelser tecknas mellan Coop och kommunen. Brukaren läggs in som kund och är den som betalar kostnaden, antingen via faktura eller genom ”Matkonto” som är ett debetkort med pengar insatta i förskott.

Idag finns en gräns för minsta ordervärde på 500 kr. Diskussion pågår om att sänka den gränsen till 200 kr för att göra tjänsten mer tillgänglig för ensamhushåll med små kostnader för inköp.

Hemleverans/transport respektive plockkostnader anges till 49 kr vardera.

Det finns möjlighet till leverans inom och utom tätorten samt en önskan att diskutera antal leveransdagar per vecka.

4.3.3 Coop Parkgatan har också visat intresse av att diskutera detta. De har för närvarande inte har tekniska möjligheter att ta emot digitala beställningar.

5 Annan berörd verksamhet

Maten som distribueras till brukare med beviljat bistånd matdistribution, tillagas i köket på Sjöängsskolan. 94 personer har idag matdistribution, ett 10-tal av dessa har behov av specialkost. Specialkost kan vara svårt att hitta ersättning för vid inköp av färdiga portionsrätter i butik.

En del av köket vid Sjöängen är anpassat för tillverkning av matlådor, att behålla detta produktionsrum för endast några specialkost måste diskuteras.

Kostnaderna på Sjöängen fördelas solidariskt mellan kunder/gäster. Blir det ett mindre antal kunder/gäster innebär det att resterande kunder/gäster får betala högre pris.

En konsekvens av att matdistributionen upphör kan bli att en person från Sjöängen skulle kunna entledigas.

Köket på Sjöängsskolan står för mat med kvalitet och näringsinnehåll samt följer det kostpolitiska programmet.

6 Ekonomi

Budgetresultatet för hemtjänsten har de senaste åren varit negativt och inneburit underskott. Antal beställda timmar för SoL- såväl som HSL-insatser överstiger antal budgeterade personaltimmar.

För att få bättre förutsättningar att hålla budgetramarna kan besparingar göras enligt nedan:

- **Extern aktör för hopplöckning av varor (inköp) inklusive leverans beställning och upplockning av varor utförs av hemtjänstpersonal**
Möjlig inbesparing en årsarbetare i hemtjänsten

1 x 513 624 kr = 513 624 kr per år

- **Extern aktör för leverans av färdigmat/frysta enportionsrätter eller liknande från butik, ersätter matdistribution**
Möjlig inbesparing två årsarbetare i hemtjänsten
2 x 513 624 kr = 1 027 248 per år.

Eftersom brukaren beviljas bistånd för hjälp med inköp, mot avgift, bör kommunen stå för merkostnaderna för varuplock och hemleverans.

- Coop - kostnader för plockning av varor 49 kr samt för transport ytterligare 49 kr.
- ICA – kostnader för plockning av varor inklusive transport 69 kr.

Surfplattor inköps via IT, kostar cirka 4 000 kr per styck. 4 000 x 7 = 28 000 kr.

Månadskostnad för mobilt bredband tillkommer, beroende på storlek:

Mobilt bredband, storlek (GB = Gigabyte)

- 1 GB 15 kr/månad
- 2 GB 30 kr/månad
- 5 GB 54 kr/månad
- 10 GB 74 kr/månad
- 50 GB 154 kr/månad

Kostnaderna för det mobila bredbandet fördelas upp inom de olika hemtjänstområdena.

Surfplatta som är kompatibel med telefonerna, köps in för beställningar. Uppskattas att sju plattor behövs.

7 Analys

Totalt handlar det om mellan 120 – 125 brukare som har beviljade bistånd i form av matdistribution och/eller hjälp med inköp. Cirka 10 personer av de med beviljad matdistribution har behov av specialkost och kan behöva ha fortsatt leverans från Sjöängen.

7.1 Matdistribution

En tidsmässig inbesparing om 75 timmar/vecka ger ett minskat resursbehov med två tjänster, vilket innebär en anpassning till budgetramen. Att brukarna istället handlar portionsrätter i butik skulle också innebära en besparing på sammanlagt två tjänster.

7.2 Inköp

Det finns goda möjligheter till effektivisering genom att utnyttja butikernas onlinetjänster och att få varorna levererade direkt till brukaren. En tidsmässig inbesparing om 75 timmar/vecka ger ett minskat resursbehov med två tjänster, vilket innebär en anpassning till budgetramen.

Tidsåtgång för att göra beställningar och upplockning av varor beräknas till totalt 42 timmar/vecka. Denna tid motsvarar tiden som idag används för att skriva inköpslistor och plocka upp det inhandlade.

Coop Parkgatan har ett tilltalande system i det de kallar ”Kommunal online”. Systemet innebär en förenkling för att möjliggöra ombudshandling, vilket tidigare har beskrivits under punkt 4. För att utföra detta debiteras kostnader för varuplock, 49 kr/order, samt hemleverans 49 kr/order. Detta skulle innebära en merkostnad för brukaren med 98 kr/order. För den enskilde brukaren som kanske handlar för några hundralappar per vecka blir dessa kostnader en ekonomisk belastning.

ICA har ett onlinesystem som fungerar för medlemmar men de erbjuder även möjligheten att göra inköp som gäst. Om inköpen görs som gäst gäller fakturabetalning. Som medlem kan betalning ske via betalkort med förinsatta medel alternativt bankkort. Merkostnaden för packning av varor och hemleverans är 69 kr/order.

7.3 Merkostnader

Merkostnaden för inköpen kan inte belasta brukaren då de redan betalar en avgift för att få hjälp med sina inköp och upplockning av varor. Kommunen bör därför stå för kostnaderna för packning och leverans. Finansieras utifrån de besparingar som kan göras på personalkostnader, alternativt statliga medel riktade till insatser som förbättrar för de äldre.

Totalkostnad för varuplock och leverans/transport för alla med beviljad mattjänst:

Butik	Antal	A'-pris varuplock	A'-pris leverans	Summa x antal	Summa per år
Coop	125	49	49	12 250	637 000
U. leverans	125	49	-	6 125	318 500
Verkst. inköp. m. leverans	72	49	49	7 056	366 912
Verkst. inköp. u. leverans	72	49	-	3 528	183 456

ICA Med eller utan leverans	125	69	8 625	448 500
Verkställda inköp med eller utan leverans	72	69	4 968	258 336

7.4 Upphandling

För att säkerställa en korrekt hantering bör någon form av upphandling göras. Det är viktigt att göra en noggrann kravspecifikation för upphandlingen och att också ange att flera leverantörer är möjliga.

7.5 Övriga synpunkter

- Butikerna behöver upprätta ett ruttschema för att möjliggöra en bra planering för hemtjänstens personal.
- Överenskommelse behöver göras med måltidsverksamheten för att säkerställa specialkost till de brukare som har behov av detta.
- Att genomföra en förändring av detta slag är ett led i den digitaliseringsprocess som kommunen inlett. Det sparar tid och resurser inom socialförvaltningens verksamheter. Enligt uppgift från webbseminarium¹ är andel arbetstid direkt riktad till brukare 50 procent av hemtjänstpersonalens arbetstid. Digitala inköp och leveranser direkt från butik bör innebära möjligheter för att öka den direkta brukartiden.
- Det ses som en risk ur ett verksamhetsperspektiv om en minskning med fyra tjänster görs beroende på att arbetssättet inte har prövats och det är okänt hur mycket tid hemtjänstens personal behöver använda för att bistå brukarna med beställningar och vid leveranser.

8 Alternativ 1

Hemtjänstpersonal hjälper brukarna att göra digitala beställningar till den butik de valt. Butiken packar och kör hem varorna, hemtjänsten hjälper till att plocka upp. Varje brukare kan beställa varor och få hemleverans på uppgjord dag, en gång per vecka. Butiken levererar två gånger per vecka enligt uppgjord rutt, en dag inom centralorten och en dag på landsbygden.

Resurser behöver avsättas för att hjälpa brukaren med beställning samt för att hjälpa till med upplöckning av varor efter leverans.

¹ [Kostnader, digitalisering socialtjänsten | SKR](#)

Detta alternativ ses som det mest fördelaktiga ur ett resursbesparande perspektiv men även ur ett arbetsmiljöperspektiv. Om detta alternativ antas kan tid och resurser frigöras för antingen mer direkt brukarnära arbete eller för att minska antalet årsarbetare och därmed kostnaderna för verksamheten.

Insatsen matdistribution ersätts med inköp av portionsrätter från butik.

För arbetstagaren innebär detta alternativ både mindre stress och mindre fysiskt tungt genom att matkassar inte behöver bäras eller köras på cykel.

9 Alternativ 2

Hemtjänsten hjälper brukarna att göra digitala beställningar till den butik de valt, butiken packar varorna, hemtjänsten hämtar varorna, levererar och hjälper till att plocka upp. Varje brukare kan beställa varor en gång per vecka, butiken packar och leveransen utförs av hemtjänsten.

Detta alternativ innebär att resurser behöver avsättas för beställningar, upphämtning av färdigplockade matkassar samt distribution av dessa. Hjälp behövs även för upplockning av de levererade varorna. En viktig aspekt är också att ”kylkedjan” inte bryts så att brukaren får hem sina varor fortsatt kylda/frysta. För att detta ska vara möjligt är inköp av kylbil nödvändigt.

Insatsen matdistribution ersätts med inköp av portionsrätter från butik.

Alternativ 2 innebär inte någon reell tidsbesparing, resursbesparing eller arbetsmiljövinna då resurser fortfarande krävs enligt ovan.

10 Så här går vi vidare

- Underlag för upphandling bör tas fram och upphandling genomföras.
- Föreslå socialnämnden att besluta enligt förvaltningens alternativ 1 för att effektivisera inom hemtjänsten genom externa leverantörer.
- Vakanshålla 3.0 årsarbetare som tillsätts som vikariat tills alla erforderliga beslut har fattats.
- Socialförvaltningen föreslår socialnämnden att godkänna att merkostnaderna för leverantörernas administrering och distribution av brukarnas inköp belastar socialförvaltningens budget.

- Sju surfplattor ska köpas in, finansieras via erhållna medel för digitalisering inom äldreomsorgen.
- Överenskommelse behöver göras med måltidsverksamheten för att säkerställa specialkost till de brukare som har behov av detta.